

POZBYWAĆ (24) *vb impf i [pf]*

impf [w znac. I.], [pf [w znac. II.]]

o oraz a jasne.

inf pozbywać (3). ◇ *praes 1 sg* pozbywam (1). ◇ *3 sg* pozbywa (6). ◇ *1 pl* pozbywamy (3). ◇ *3 pl* pozbywają (8). ◇ *praet 3 sg m* pozbywał (1). *f* pozbywała (1). ◇ [*2 pl m pers -ście* pozbywali.] ◇ *part praes act* pozbywając (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde bez cytatu s.v. pozbyć.

I. impf Przystawać mieć coś lub ulegać czemuś [kogo, czego] (24) :

a. O sprawach lub osobach niepożądanych: uwalniać się; defungi, perfungi *Cn* (15) : Wfze się ftworzenie śmieie/ k siłę się wracaiąc/ ktore źimie mdleie, siłę vtráciąc/ Zálóści pozbywa/ gdy thák odnowienia przez Kryftá nábywa. *ArtKanc* F4.

pozbywać przez co (1): *WysKaz* 27 *cf* *Zwrot*.

pozbywać czym (1): wiefczek Ithakowi/ gdy rótę wydawał/ Bogów łrogich wzywaiąc/ dźięcię ná śmierć zdawał/ Dźięcię lámo łkoczyło/ kónćá nie czekaiąc/ A bezecnégó ludu śmierćią pozbywaiąc. *GórnTroas* 71.

Zwrot: »grzechow pozbywać« (1): łą rozmaíte pośrzodki przez ktore/ tey vftáwiczney Dufźnej choroby/ to iest grzechow powfzednich pozbywamy. *WysKaz* 27.

α. O chorobach i przypadłościach: likwidować, usuwać (11) : *FalZioł* II 23; O niedoftátkoch wfźnych/ iáko tych pozbywáć *SienLek* 70v; Theż od káfzlu niektorzy zółtek iáiowy całkiem połykaiąc/ á pozbywaią go *SienLek* 84v, 51, 160v, S[ss]2v; [ci] co wóle wgárdlech/ iáko gáydy nofzą/ [...] tę wodę pijąc/ guzów ták łzpetynych/ kftáłt człowieczy pfuiących/ częłto pozbywaią *Oczko* 23.

W charakterystycznych połączeniach: pozbywać bolu, guzow, kaszlu, niedostatkow usznych, powietrza, złego; pozbywać często, znamienicie (2).

Zwrot: »pozbywać choroby, niemocy« [szyk zmienny] (1:1): tymi purgacijami [tj. *biegunką*] liła nieczyłtości iadowithych odchodzi/ z kąd pothym człowiek w długiem zdrowiu trwa/ á niemoczy pozbywa. *FalZioł* V 83, V 69v.

αα. *Wydalać z organizmu* (2) : Rofoamak źwierzę [...] co gwałtownie źarł/ gwałtownie z siebie wyćilka: potym lię wnet do onego ścierwu wroci/ á nieprzełtawa lię obźyrác/ y zásię tego/ iákom powiedźiał/ pozbywác/ áż wfzytek on ścierw poźrze. *ModrzBaz* 52.

pozbywać przez co (1): Ale iż łye potowi s trudna kto bronić ma/ gdyż przezeń/ pozbywa ciáło zbythnich wilgości/ przeto y owfżém ten co łye poćić niemoże/ o thym łye łtarác ma/ áby łye pod czas poćić mogł *SienLek* 136v.

β. *Wypędzać, wyrzucać* (1) : [psica do drugiej psice z płaczem mówiła] Gdy mię ná źimę wypędziłz/ Ze wfźemi dziećmi mię zgubiłz. Gołpodyni ácz z cięłfzkością/ Ołtáwiłá one gością: A gdy zás wiołná náłtáłá/ luż iey nagle pozbywáłá. *BierEz* M3.

b. O sprawach lub osobach pożądanych: tracić, zostawać pozbawionym; amittere *Cn* (9) : Daru Bożego kto pozbywa. *WujJud* Ll8, 210 *marg*; [Niemcy trawią czas na gadkach] raz o żonách kápłáńskich/ ielłiż ie mieć máią: y ták łzukaiąc łwym kápłánóm żón [lege: żon] nowych/ lámi łwych łtarych z dziećmi/ y z máiętnością wfzyłtką pozbywaią. *OrzJan* 129; LEłzko krolełtwá po dwákroć

pozbywał, W którym go Mieczysław chytrze podchwytywał. *KlonKr* D2v; Przełożeni Krześciańscy [...] dogadzając cześtnemu pánowaniu śwemu/ Sekt rozlicznych dopuśczią: w tym się nie bacząc/ iż tym rządu Bołkiego nád sobą pozbywają *PowodPr* 40.

W przeciwstawieniu: »dostawać ... pozbywać« (1): Abo wiem *hic vita vel acquiritur vel amittitur*: iáko ieden z łtórych/ á dobrze powiedział: Tu żywotá y dostawamy/ y go tu też pozbywamy. *CzechEp* 325.

Zwrot: »żywota pozbywać« (2): Tákieżci y ia żáłość mam/ Iże żywotá pozbywam: Nie od ludzi ípráwiedliwych/ Ale od zdradziec fáłszywych *BierEz* Hv; *CzechEp* 325.

Szereg: »utracać, pozbywać« (1): Abo wiem który się kocha w opillstwie/ nie tylko żeby grzechu nie miał czynić: ále sám iest grzechem [...]. Zá którym brzydźi się námi Pan Bog/ [...] łáfkę vtracamy/ chwály pozbywamy/ y wpadamy w wiekuište zátrácenie. *WerGość* 204.

α. *O roślinach* (1) : Korzenie niedobre/ co gorzkie/ iáko Cebulá/ por/ Czołnek/ Rzepá y inne korzenie: á wżakoż gdy ie vwárzy/ złego łoku pozbywają *SienLek* 8v.

II. [*pf Stracić* (o wielu):

Zwrot: »głóv nie pozbywać« = *nie stracić życia*: Y wy dziś będziecie weseli, Zeście głóv nie pozbywali. *DramStp* I 643.]

Synonimy: **I.a.β.** *wyganiać, wypędzać; b.* *tracić, utracáć; II.* *stracić.*

Formacje współrdzenne cf 1.BYĆ.